

25.Yıl

Çanakkale Şehitlik Ziyareti

GEZİ ALANI REHBERİ

Sayın Misafirlerimiz,
Zeytinburnu Belediyesi
Çanakkale - Gelibolu Şehitlik Gezisi'ne

HOŞ GELDİNİZ

Gezi programı şu şekilde planlanmıştır:

07:00	Zeytinburnu'ndan Hareket
08:30	Otobüste Kahvaltı İkrarı
09:00	Dinlenme Tesislerinde Mola
10:30	Son Kale Çanakkale Belgesel Filminin Gösterimi
11:00	Eceabat'a Varış ve Gezi Başlangıcı
	Kilitbahir Kalesi
	Namazgah Tabyası
	Hamidiye Tabyası
	Seyit Onbaşı Anıtı
	Mecidiye Tabyası
	Havuzlar Şehitliği
	Soğanlıdere Şehitliği
	Çanakkale Alçıtepe 1915 Siper ve Hilal-i Ahmer
	Hastanesi Canlandırma Müzesi
13:00	Öğle Yemeği
	Çanakkale Şehitler Abidesi
	Morto Koyu
	Yahya Çavuş - Ertuğrul Koyu
	Mehmetçiğe Saygı Anıtı
	Kanlı Sırt
	57. Alay
	Conkbayırı
15:30	Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi'ne Giriş (Müze)
17:30	Eceabat Merkezine Dönüş
17:30	Dönüş Yolculuğu İçin Hareket
18:30	Otobüste Kumanya İkrarı
21:00	Dinlenme Tesislerinde Mola
23:00	Zeytinburnu'na Varış

İÇİNDEKİLER

ÇANAKKALE	7
ÇANAKKALE SAVAŞLARI KRONOLOJİSİ	8
DENİZ HAREKÂTI	9
ARA DÖNEM	10
KARA HAREKÂTI	10
MÜZELER	13
KALELER	14
AYNALI ÇARŞI	16
BATARYALAR & TABYALAR	16
ÇANAKKALE NUSRAT MAYIN GEMİSİ	17
ŞEHİTLİKLERİMİZ VE ANITLARIMIZ	18
YUSUFÇUK TEPE ANITLARI	24
SAVAŞ KOMUTANLARI	25
ÇANAKKALE SAVAŞLARI İLE İLGİLİ KİTAPLAR	27
ÇANAKKALE İLE İLGİLİ WEB SİTELERİ	28
ÇANAKKALE FİMLERİ	29
ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE	30

SAROK KÖRFEZİ

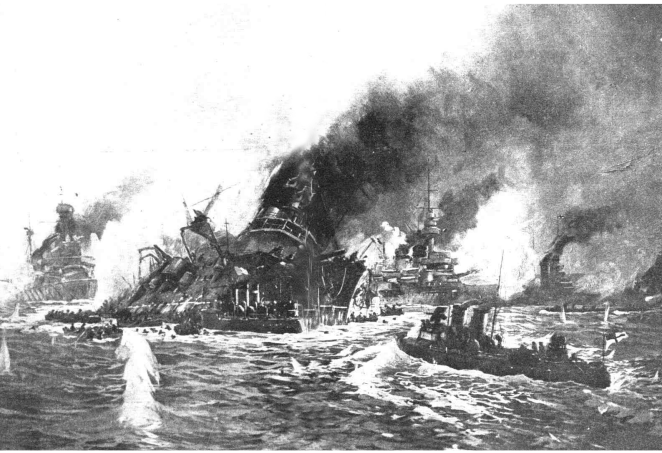
1. "Dur Yolcu" Yazıtı
2. Kilitbahir Kalesi
3. Mecidiye Şehitliği
4. Seyit Onbaşı Anıtı
5. Soğanlıdere Şehitliği
6. Yarbay Hasan Bey Mezarı
7. Çanakkale Alçıtepe 1915 Siper ve Hilal-i Ahmer Hastanesi Canlandırma Müzesi
8. İlk Şehitler Abidesi
9. Seddülbahir Cephanelik Şehitliği
10. Yahya Çavuş Şehitlik Abidesi
11. Çanakkale Şehitlik Abidesi
12. Sargı Yeri Anıtı ve Şehitliği
13. Zığındere Nuri Yamut Anıtı
14. Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi
15. Mehmetçiğe Saygı Anıtı
16. Kanlısirt Anıtı
17. Lane Pine Mezarlık ve Anıtı
18. Yarbay Hüseyin Avni Bey Mezarı
19. Kemalyeri Anıtı
20. Yüzbaşı Mehmet Şehitliği
21. Türk Askerine Saygı Anıtı
22. 57. Alay Şehitliği
23. Mehmet Çavuş Anıtı
24. Conkbayırı Mehmetçik Anıtı
25. Conkbayırı Atatürk Anıtı
26. Anadolu Mecidiye
27. Anadolu Hamidiye
28. Hasan-Mevsuf Şehitliği
29. Mesudiye Tabyası
30. Turgut Reis Tabyası

ÇANAKKALE

Doğal ve kültürel değerlerinin yanı sıra dünya tarihi açısından da büyük önem taşıyan ve Mustafa Kemal komutasındaki Türk ordusu birliklerinin dünyayı şaşırtan cesaret ve kahramanlıklarının yaşandığı Çanakkale’de bu savaşların izlerini ve anılarını korumak amacı ile Saroz Körfezi’ndeki Kabatepe Limanı ile Çanakkale Boğazı’nda yer alan Akbaş İskelesi arasında çizilen hat 1973 yılında Milli Park ilan edilmiştir.

Seddülbahir Köyü çevresindeki Teke ve Hisarlık Burunları, Ertuğrul, Morto, İkiz Koyları, Alçıtepe, Kerevizdere, Zığındere ile kuzeydoğuda yer alan Arıburnu, Conkbayırı, Kocaçimen, Kanlısirt, Anafartalar ve Suvla koyları savaşın cereyan ettiği başlıca alanlardır. Çanakkale Savaşları sırasında büyük cesaret göstererek şehit olan birlikler ve şahıslar adına bugün Gelibolu Yarımadası’nda çok sayıda şehitlik vardır. Her biri ayrı bir kahramanlık örneği olan bu şehitliklerin en önemlisi Morto Koyu’nda, Hisarlık Tepe üzerinde tüm şehitlerimizin anısına dikilen ÇANAKKALE ŞEHİTLER ABİDESİ’dir. Gelibolu Yarımadası üzerinde, Çanakkale Savaşları’nda hayatlarını kaybeden yabancı askerler için de anıt ve mezarlıklar vardır.

ÇANAKKALE SAVAŞLARI

KRONOLOJİSİ

SAVAŞIN BAŞLAMASI

1914

2 Ağustos: Osmanlı İmparatorluğu ve Almanya, Rusya'ya karşı antlaşma imzaladı.

3 Ağustos: Bahriye Birinci Lordu Winston Churchill, Birleşik Krallık tarafından üretilen iki Türk gemisine el koydu.

4 Ağustos: Osmanlı İmparatorluğu, Boğazlar Antlaşması gereği boğazı tüm savaş gemilerine kapalı tutacağını ilan etti.

10 Ağustos: Alman savaş gemileri Goeben ve Breslau, Akdeniz'de İngiliz donanmasından kaçarak Çanakkale Boğazı'nı geçtiler.

16 Ağustos: Goeben ve Breslau mürettebatı Alman kalarak Osmanlı donanması saflarına katıldı.

27 Eylül: Boğazlar, tüm deniz ulaşımına (ticari gemiler dahil olmak üzere) kapatıldı.

28 Ekim: Goeben ve Breslau gemileri Ukrayna'da bulunan Odessa ve Sivastopol Limanları'nı bombaladı.

2 Kasım: Çarlık Rusyası Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan etti.

3 Kasım: İngiliz abluka filosunun boğazın dış istihkamlarını topa tutması.

6 Kasım: İngiltere Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan etti.

13 Aralık: Mesudiye Zırhlısı Sarısığlar Koyu'nda demir üzerindeyken İngiliz B 11 denizaltısı tarafından torpillenerek batırıldı.

1915

15 Ocak: Fransız denizaltısı Saphir Köseburnu açıklarında batırıldı.

28 Ocak: Deniz harekâtıyla Çanakkale Boğazı'nın geçilerek İstanbul'un işgaline karar verildi. Harekât tarihi 19 Şubat 1915 olarak belirlendi.

DENİZ HAREKÂTI

Şubat 1915

19 Şubat: İngiliz gemileri, Çanakkale Boğazı'nın dış tabyaları olan Seddülbahir ve Kumkale topçu bataryalarını 19 topla bombalayarak susturdu.

25 Şubat: Mustafa Kemal 19. Tümen Komutanlığı'na atandı. Birleşik Donanma Çanakkale Boğazı'na ilerlemeye başladı.

26 Şubat: Seddülbahir ve Kumkale bataryalarının tahribi için çıkartma yapıldı.

Mart 1915

2 Mart: Mareşal Liman von Sanders Çanakkale'deki Osmanlı Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atandı.

4 Mart: İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusyası arasında boğazların taksimini öngören İstanbul Antlaşması imzalandı.

7 Mart: Birleşik Donanma sahil bataryalarını iki gün süreyle yeniden bombaladı.

Nusrat Mayın Gemisi gecenin karanlığından yararlanarak Çanakkale Boğazı girişindeki Karanlık Koy'a 26 mayın yerleştirdi.

11 Mart: General Sir Ian Hamilton, Akdeniz İtilaf Kuvvetleri Komutanlığı'na atandı.

18 Mart: Birleşik Donanma yoğun bombardımana başladı. (saat 14.00 dolayları) Fransız Bouvvet Zırhlısı mayına çarparak battı (saat 17:45). Bouvvet Zırhlısının batmasıyla oluşan açığı kapatmak için pozisyon alan İngiliz İrresistible Zırhlısı mayına çarparak battı. İngiliz Inflexible Zırhlısı mayına çarpmasıyla ağır hasar gördü. Fransız Suffren ve Gaulois Zırhlıları sahil topçu ateşi sonucu ağır hasara uğradı. Deniz harekâtı iptal edildi ve Birleşik Donanma çekildi.

ARA DÖNEM

Mart 1915

23 Mart: Mareşal Liman von Sanders Çanakkale'de görevlendirilmek üzere yeni tertiplenen 5. Ordu Komutanlığı'na atandı.

24 Mart: Boğazların güvenliği için 5. Ordu, Alman Mareşal Liman von Sanders komutasında tertiplendi. (Ordu 80 bin mevcuttur.)

KARA HAREKÂTI

Nisan 1915

25 Nisan: Kara harekâtı başladı. Seddülbahir Cephesi'nde ve Arıburnu Cephesi'nde altı kumsalda çıkartma harekâtı başladı.

28 Nisan: Birinci Kirte Muharebesi başladı.

Mayıs 1915

6 Mayıs: İkinci Kirte Muharebesi başladı.

8 Mayıs: İkinci Kirte Muharebesi sonlandı.

12 Mayıs: Türk Muavenet Torpidobotu İngiliz Goliath Zırhlısını torpillererek batırdı.

13 Mayıs: Churchill ve Amiral Fisher istifa etti.

19 Mayıs: Türk kuvvetlerinin Arıburnu Cephesi'nde yapılan genel taarruz başarısız oldu.

20 Mayıs: İtalya, İtilaf Devletleri safında savaşa girdiğini ilan etti.

25 Mayıs: Alman denizaltısı U-21, İngiliz zırhlısı Triumph'u torpillererek batırdı.

26 Mayıs: Alman denizaltısı U-21, İngiliz zırhlısı Majestic'i torpillererek batırdı.

Haziran 1915

1 Haziran: Mustafa Kemal albaylığa terfi etti.

4 Haziran: Üçüncü Kirte Muharebesi başladı.

21 Haziran: Birinci Kerevizdere Muharebesi başladı.

28 Haziran: Zığındere Muharebesi başladı.

Temmuz 1915

5 Temmuz: Zığındere Muharebesi sonlandı.

12 Temmuz: İkinci Kerevizdere Muharebesi başladı

13 Temmuz: İkinci Kerevizdere Muharebesi sonlandı.

Ağustos 1915

6 Ağustos: Kirte Bağları Muhaberesi başladı.

Suvla çıkartması başladı.

8-9 Ağustos: Albay Mustafa Kemal, Anafartalar Grup Komutanı olarak görevlendirildi.

9-12 Ağustos: 1. Anafartalar Muharebesi başladı.

12 Ağustos: Kirte Bağları Muharebesi sonlandı.

10 Ağustos: 15. Kolordu'nun son kâfilesini son trenle Galiçya'ya gönderildi.

15-16 Ağustos: Kireçtepe Muharebesi başladı.

21 Ağustos: 2. Anafartalar Muharebesi başladı.

27 Ağustos: Kayacak Ağılı ve Bombasırtı Muharebeleri başladı.

Ekim 1915

14 Ekim: Çanakkale Konseyi General Hamilton'ı görevden almaya karar verdi.

15 Ekim: Görevden alınan General Hamilton yerine General Monroe atandı.

Kasım 1915

9 Kasım: İngiliz Savunma Bakanı General Kitchener Gelibolu'ya geldi.

22 Kasım: General Monroe Gelibolu Yarımadası'nın boşaltılmasına yönelik raporunu sundu.

Aralık 1915

7 Aralık: İngiltere Hükümeti Çanakkale'nin bir kısmının boşaltılması konusunda kesin karar aldı.

9 Aralık: Kuzey Cephesi'nde gizli tahliye hazırlıkları başladı.

10 Aralık: Albay Mustafa Kemal Grup Komutanlığı'ndan istifa etti ve İstanbul'a gitti.

20 Aralık: Kuzey Cephesi'ndeki (Anafartalar ve Arıburnu) tahliye sonuçlandı.

27 Aralık: İngiliz Hükümeti Seddülbahir Cephesi'nin boşaltılmasını onayladı.

28 Aralık: Seddülbahir Cephesi'nde tahliye hazırlıkları başladı.

Ocak 1916

9 Ocak: Seddülbahir Cephesi'ndeki tahliye sonuçlandı.

18 Ocak: Kolordu ve tümenler diğer cephelere gönderildi.

MÜZELER

Çanakkale Arkeoloji Müzesi

Çanakkale Atatürk Müzesi

Çanakkale Askeri Müzesi

Çanakkale Tanıtım Merkezi

Çanakkale Etnografya Müzesi

Çimenlik Kalesi Askeri Müzesi

Bakkal Salim Müzesi

ÇANAKKALE DESTANI TANITIM MERKEZİ

Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı'nda inşa edilen Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi 7 Haziran 2012 tarihinde açıldı. Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi'nde yer alan 11 canlandırma odasından ikisinde, üç boyutlu gösterim yapılıyor. "Harbe Giriş" adlı birinci salonda, Osmanlı Devleti'nin savaşa giriş nedenleri anlatılıyor. "Nusrat Mayın Gemisi" adlı ikinci salonda, deniz savaşlarında Nusrat'ın boğaza döşediği mayınlarla savaşın kaderini değiştirmesine yer veriliyor. "İtilaf Devletlerinin Muharebe Planları", adlı üçüncü salonda ise, İngiliz Ocean Gemisi'nin Türk Tabyaları'na top atışları üç boyutlu olarak izlenirken, top atışlarının yarattığı sarsıntı ziyaretçilere mekanik sistemle birebir yaşatılıyor. "Mecidiye Tabyası" salonunda, Seyit Onbaşı'nın top mermisini sırtlayarak kaldırıp namluya sürme anı izleyiciye aktararak, büyük kahramanlık adeta yeniden yaşatılıyor. "Kara Muharebelerine Hazırlık", beşinci salonda Gelibolu Yarımadası haritası üzerinde anlatılıyor. "Dönüm Noktası Salonunda" 261 rakımlı tepede, 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'in "Ben Size Taarruzu Değil, Ölmeyi Emrediyorum" şeklinde tarihe geçen emri, film ve hologram tekniği bir arada kullanılarak canlandırılıyor. "Siper Muharebeleri" salonunda ise ziyaretçiler siperler arasında cephedeki bir savaş sahnesini izleme fırsatı

buluyor. "Gök Kubbeden Gelibolu" salonunda ziyaretçiler koltukta oturup dinlenme fırsatı bulurken, tavana 7 projektör ile yansıtılan savaş sahnelerini izliyor. "Çanakkale Geçilmez" salonunda, üç projeksiyonla İngiliz ve Anzak birliklerinin geri çekilişi anlatılıyor. "Hatıralar" salonunda, Türk Askerleri'nin hatıraları ziyaretçilere aktarılıyor. "1915'ten Günümüze" adlı son salonda ise Türkiye'nin eğitim, sağlık, ticaret, tarım, ulaşım, enerji, askeri ve siyasi ilerleme ile gelişmeleri çeşitli görsellerle anlatılıyor. Merkezde, ayrıca 147 kişilik bir konferans salonu ve Çanakkale Savaşları Malzemeleri'nden oluşan bir müze de bulunuyor.

KALELER

Nara Kalesi: Milli Savunma Bakanlığı tahsisli olup, Anadolu yakasında bulunmaktadır. Boğaz savunmasını takviye etmek üzere III. Selim zamanında yapımına başlanmış, II. Mahmut zamanında bitirilmiştir.

Kumkale Kalesi: Milli Savunma Bakanlığı tahsisli olup, boğazın girişinde Anadolu yakasında bulunmaktadır. IV. Murat zamanında yapılmıştır.

Kilitbahir Kalesi: Fatih Sultan Mehmet Han tarafından 1462 - 1463 yılları arasında yaptırılmıştır. İstanbul'un vatan topraklarına katılmasından sonra Büyük Sultan, İstanbul'un güvenliğinin Çanakkale Boğazı'ndan geçtiğini çok iyi takdir etmiş ve İstanbul'a saldıracak düşmanın İstanbul'a varmadan Çanakkale'de durdurulması gerektiğini düşünerek bu kaleleri inşa ettirmiştir. Fatih Sultan Mehmet Han'ın bu düşüncesinin doğruluğu 1915 yılının 18 Mart'ında anlaşılmıştır. Boğazı geçerek İstanbul'u işgal etmek isteyen düşman donanmasına karşı bu iki kale çok büyük görevler yerine getirmiştir. Kale, mimari yapısı itibari ile Osmanlı mimarisi içinde tek olarak yonca yaprağı şeklinde inşa edilmiştir. Bugün içi müze olarak kullanılan Sarı Kule ise kaleye takviye olarak Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilmiştir.

Çimenlik Kalesi (Kale-i Sultaniye) (Merkez) : XV. yüzyılın ortalarında Fatih Sultan Mehmet tarafından boğazı kontrol altına almak amacıyla yaptırıldığı sanılmaktadır. Çimenlik Kalesi karşısındaki Kilitbahir Kalesi ile birlikte Çanakkale Boğazı'nı kontrol altında tutan, askeri strateji yönünden önemli bir savunma kalesidir.

Seddülbahir Kalesi (Eceabat) : Kale, Venediklilerin 1656 yılında Limni ve Bozcaada'yı işgal etmelerinden sonra savunma amacıyla 1659 yılında Mimar Mustafa Ağa tarafından inşa edilmiştir. Kalenin kurulumu Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından yapılmış, parasal destek ise IV. Murat'ın annesi Valide Hatice Tarhan Sultan tarafından sağlanmıştır. Dikdörtgen biçimindeki kale iki seviyelidir. Boğaza hakim olmasından dolayı denizden 30 metre yükseklikte üst kısma ağır toplar yerleştirilmiştir. 1827'de bir İngiliz subayı, duvarlarında 70 top, 4 havan olduğunu belirlemiştir ve II. Abdülhamit zamanında 6 top daha yerleştirilmiştir. Kale, ilk kez 3 Kasım 1914 tarihinde

bombalanmış, bu bombardıman sonucu 5 subayımız, 81 erimiz şehit olmuştur. Kale, Çanakkale kara çıkarmasında da önemli bir rol üstlenmiştir. Ertuğrul Koyu'na çıkarma yapan İngilizlere, molozlar arasında gizlenen makineli tüfek ve keskin nişancılar oldukça fazla zayıtlar verdimiştir.

Gelibolu Kalesi (Gelibolu) : Bu kalenin antik çağlarda yapıldığı sanılmaktadır. Bizans İmparatoru I. Justinianus tarafından yeni baştan yapılcasına onarılmıştır. Su sarnıçları, cami ve hünkar hazinesinin de bulunduğu bu kaleden yalnızca bir burç kalıntısı günümüze gelebilmiştir.

Babakale (Ayvaccık) : Babakale'ye ismini veren bu kalenin kitabesinden öğrenildiğine göre; Sultan II. Ahmet döneminde Cenevizli korsanlardan korunmak üzere Vezir Kaptan Mustafa Paşa tarafından, 1725 yılında yaptırılmıştır. Hızr-ül Bahir (Tılsımlı Kale) olarak tanınan bu kalenin içerisine sonraki yıllarda Piri Reis'in gemicilerinden Latif Baba'nın türbesi yapılmış, bu yüzden de Babakale ismini almıştır.

Bozcaada Kalesi (Bozcaada) : Bozcaada Kalesi, Bozcaada koyunun kuzey tarafında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. İlk yapılışına ait kitabesi günümüze gelememiştir. Ancak sonraki yıllarda yapılan onarımlarla orijinalliğinden büyük ölçüde uzaklaşmıştır.

İskiter Kalesi (Gökçeada): Cenevizliler tarafından yapılan, Gökçeada - Yukarı Kaleköy'de bulunan İskiter Kalesi'nin yalnızca surlarının bir bölümü günümüze ulaşabilmiştir.

Nusrat Mayın Gemisi

BAKKAL SALİM MÜZESİ

Milli Parkın en ilgi çekici yerlerinden biri Bakkal Salim Müze'sidir. Eceabat'a 10 km uzaklıktaki Alçıtepe köyündedir. Salim Mutlu çocukluğunda savaştan kalan metalleri toplayıp hurdacıya satarken, delikanlılığında bir bakkal dükkanı açarak, çevrede bulunanları biriktirmeye başlar. Topladığı savaş anılarını evinin iki odasında ziyarete açar. Sonra bu koleksiyonu götürüp Kocatepe Müzesi'ne hediye eder. 71 ilin toprak ya da seramik örneklerini, toprağını edinmiştir ve müzede sergilemektedir. Kurşunla delinmiş bir tütün tabakası, bir matara, kopmuş bir asker düğmesi, dağılmış bir tespihten kalanlar, müzede görülebilecek parçalardandır.

AYNALI ÇARŞI

1889 yılında II. Abdülhamit'in padişahlığı sırasında, Çanakkale'nin önde gelen Yahudi ailesinin bir üyesi Halyo tarafından inşa ettirilmiştir.

BATARYALAR & TABYALAR

Hasan Mevsuf Bataryası : Dardanos mevkiinde boğaza hakim tepede bulunmaktadır. Batarya 2 tane 15'lik, 3 tane 5'lik toptan teşekkül etmektedir.

Turgut Reis Bataryası: Güzelyalı sırtlarındaki çamlık alana monte edilmiş olan batarya, 2 tane 28'lik toptan oluşmaktadır.

Mesudiye Bataryası: Güzelyalı Karayolları Kampı'nın üzerindeki tepede olup, Mesudiye zırhlısından sökülen 2 tane 15'lik toptan teşekkül etmektedir.

Mecidiye Tabyası: Kilitbahir Kalesi'nin 500 metre ilerisinde bulunmaktadır. Bataryanın önünde Batarya erlerinden 215 kiloluk mermiyi kucaklayan Koca Seyit (Seyit Onbaşı) heykeli bulunmaktadır.

Namazgah Tabyaları: Kilitbahir Kalesi'nin bitişiğinde bulunmakta olup, 16 toptan oluşur.

Seddülbahir Tabyası: Ertuğrul Koyu Tabyası ve İntepe'de bulunan Topçam Tabyası'nda Çanakkale Savaşları'nda kullanılan toplar bulunmaktadır.

Hamidiye Tabyası: Hamidiye Tabyası, Kilitbahir Köyünün güneyinde, Namazgah Tabyası ile Mecidiye Tabyası arasında, yol kenarındadır. 1896 yılında II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır. 3 adet boneti bulunan tabyada Çanakkale Savaşları'nda 2 adet 14 puss'luk (35 cm çapında) Alman Krupp marka top yerleştirilmiştir. Bonetler cephanelik olarak kullanılmış, üzerleri toprakla kaplıdır.

ÇANAKKALE

NUSRAT MAYIN GEMİSİ

Nusrat Mayın Gemisi, 1912 yılında Almanya'da Kiel'de yapılarak denize indirilmiştir. Gemi 370 grostonluk olup, 40m. boyunda, 7.40 m. eninde, 19 deniz mili süratindeydi. Dar alanlarda kolayca manevra yapabilme özelliğine sahip olmanın yanı sıra, 2 m. gibi az su çektiğinden dolayı da mayınlı alanların üzerinde güvenle dolaşabiliyordu.

Çanakkale Deniz Savaşları'na katılan ve bu savaşta önemli rol oynayan Nusrat Mayın Gemisi'nin 1982 yılında aynı ölçüde bir maketi yapılmış olup, Çimenlik Kalesi'ndeki müzede bulunmaktadır.

ŞEHİTLİKLERİMİZ

VE ANITLARIMIZ

İsimsiz Yüzbaşı Şehitliği: Eceabat'tan Kilitbahir'e giderken milli park yolu kenarındadır.

İsimsiz Topçu Yüzbaşı Şehitliği: Eceabat ile Kilitbahir arasındaki Değirmen Burnu'ndadır.

Havuzlar Şehitliği: 21 Haziran 1915'te Kerevizdere'de yapılan savaşlarda 6.000 kahramanımız şehit olmuştur. Bu şehitlerimizin kemikleri toplanarak Havuzlar mevkiine getirilmiş buraya gömülmüştür. Çanakkale Şehitlerine Yardım Derneği tarafından, 1961/1962'de anıt yapılmıştır.

Soğanlıdere Şehitliği: Soğanlıdere 10 Ocak 1915 tarihinden sonraki günlerde donanma gemilerinden sökülen küçük çaplı toplardan oluşturulan set bataryalarının bir kısmının mevzilendirildikleri bölgelerden biridir. Güney Cephesi Komutanlıklarının erzak ambarları ve dağıtım merkezleri de bu bölgede yer almıştır.

Bu bölgedeki tümen sıhhiye bölüklerimiz 2 ve 7 ile 12. Tümenlerine aittir. Ayrıca Soğanlıdere Aramaz mevkiinde 152. Tümen Seyyar Hastanesi de kurulmuştur.

Bu bölgede yukarıda adı geçen sağlık ünitelerinde tedavi görmekte iken hayatını kaybedenler ağırlıklı olarak Melek Hanım Çiftliği civarında olmak üzere hazırlanan Şüheda Kabristanları'na gömülmüşlerdir..

Bu şehitlikte 600 şehidimiz yatmaktadır.

Sargı Yeri Şehitliği: Çanakkale Savaşı'nın en büyük hastanesi olarak da bilinen, Zığındere denilen bu mevki, korunaklı yapısı ve gözden uzak oluşu nedeniyle hastaların tedavi edildiği bir yer olarak kullanılmıştır. Sadece Osmanlı yaralılarına değil, düşman askerlerinin de birlikte kullandıkları bir hoşgörü hastanesi olarak da bilinir.

Böyle bir hastaneye bile düşman yapacağını yapmıştır. Çanakkale Savaşı'nda düşmana ait hiçbir hastane gemisine bir tek Osmanlı kurşunu dahi atılmazken, cephenin en cehennemî

ortamlarında düşmanın yaralılarına şefkatle yaklaşırken, düşman Sargı Yeri'ne karşı acımasız bir saldırı gerçekleştirmiştir. Sargı Yeri'nin bir ilginç yanı da anıtın hemen yanında bulunan selvi ağacıdır. Bu selvi ağacının gövdesi adeta buruk, eğilmiş bir vaziyettedir. Bu haliyle de bizlere, sanki bir gecede şehit edilen 18.000 askerimizin acılarını hatırlatmakta ve onların bu sıkıntılı durumunu dile getirmektedir.

Alçitepe Köyü Sonok Anıtı: Alçitepe Köy Mezarlığı'nın yanındadır. 3. Kirte Alçitepe Savaşı'nda şehit düşen 9.000 şehidimiz adına 1948 yılında devletimiz tarafından Kirte Muharebeleri Şehitleri anısına yaptırılmıştır.

Nuri Yamut Anıtı: 28 Haziran 1915'te Zığındere Savaşları'nda şehit edilen 10.000 şehidimiz adına Gelibolu 2. Kolordu Komutanı Nuri Yamut tarafından 1943 yılında yaptırılmıştır. Saroz Körfezi'ne hakim bir tepededir.

Çanakkale Şehitleri Abidesi: Çanakkale Savaşları'nda şehit düşen yaklaşık 253.000 şehidimizi simgeleyen abidelerin en görkemlisidir. Hisarlık Burnu'nda Morto'ya hakim 50 metre rakımlı olan Hisar Burnu'na yapılmıştır.

İlk Şehitler Şehitliği ve Anıtı: 3 Kasım 1914'te İtilaf Devletleri donanmasından 6 kruvazörün yapmış olduğu bombardıman sonucunda bir mermi, kale içi cephaneliğine isabet etmiş ve infilaklar sonunda 5 subay ve 81 erimiz şehit olmuşlardır. Bunlar Çanakkale Savaşları'nın ilk şehitleridir. Bu şehitlerimiz adına Seddülbahir Kalesi önünde 1986 yılında anıt yapılmıştır.

Yahya Çavuş Şehitliği ve Anıtı: Yahya Çavuş Şehitlik Anıtı Ertuğrul Koyu'na hakim bir tepeye yapılmıştır. İlk anıt 1962 yılında Çanakkale Şehitleri Anıtlarına Yardım Derneği tarafından yaptırılmıştır. Şehitliğin son hali Kültür Bakanlığı tarafından 1992 yılında yeniden düzenlenmiştir.

Kocadere Hastane Şehitliği: Kocadere köyüne yaklaşık 500 m. mesafede, köyün güneyinde, Kuruca Dere'nin doğusunda Köyaltı mevkiindedir. Bu şehitlik "Şüheda Kabristanları" projesi kapsamında inşa edilen gerçek bir şehitliktir. Burada isimleri ve memleketleri tespit edilen 1354 şehit yatmaktadır.

Arıburnu Şehitliği: Bomba sırtında savaşırken şehit olan 628 kahraman şehidimiz adına 12 Aralık 1932'de yapılmıştır. Bu şehitliğimizin yapımı sırasındaki kazılarda İngiliz Yüzbaşı Waiters ve 57. Alay 6. Bölük Komutanı Erzincanlı Üsteğmen Mustafa Asım Bey'in iskeletleri yan yana ve yanlarında mataraları ile bulunmuşlardı. Bu şehitlerimiz bulunduğu gibi gömülmüştür.

Hastane Bayırı Şehitliği: Çanakkale Savaşları'nda ağır olarak yaralanan askerlerimiz Hastane Bayırı'ndaki hastaneye getirilmişler. Ancak kurtarılamayarak şehit olmuşlardır. Bu şehitliğimiz Çanakkale'nin Anadolu yakasında Hastane Bayırı'ndadır.

Hasan Mevsuf Şehitliği: 18 Mart 1915 Deniz Savaşı'nda bu bataryanın gözetleme yerine isabet eden bir düşman mermisi ile şehit olan Batarya Kumandanı Hasan, Tarassut Subayı Mevsuf ve dört erimiz şehit olmuştur. Onların anısına Çanakkale Dardanos'ta denize hakim bir tepede bu anıt yapılmıştır.

Hamidiye Şehitliği: Çanakkale Barbaros Mahallesi'ndedir. Bu şehitlik 18 Mart'ta şehit olan Müslüman Türklerle birlikte ölen 19 Alman'ın anısını da taşır. Ancak Almanlar, 1934'te Hastane Bayırı ve Mehmet Çavuş Şehitlikleri'nin açılış merasiminden sonra buradaki ölülerinin kemiklerini alarak İstanbul'a götürmüşlerdir.

Kumkale Şehitliği: 25 Nisan 1915 sabahı Anadolu sahillerine çıkan düşman kuvvetlerine karşı koyan ve 28 - 30 Nisan 1915'te düşmanın denizden açtığı ateş sonucu şehit olan 14 batarya personelinin mezarı vardır. Şehitlik İntepe'dedir ve 1983'te yapılmıştır.

Lapseki Çardak Arıburnu Şehitliği: 1915'te Çanakkale Savaşları'nda yer alan askerlerimiz, getirdikleri Çardak Harp Hastanesi'nde kurtarılamayarak şehit olmuşlardır. Onların anısına 1940'ta bu anıt yapılmıştır. Buradaki 2030 şehidimizin isimleri belli değildir. Anıt Çanakkale Biga Yolu üzerinde Çardak kasabasındadır.

Biga Namazgah Şehitliği: 1915 Çanakkale Savaşları'nda Biga'da bulunan 1850 yataklı Harp Hastanesi'ne sevk edilen ve kurtarılamayarak şehit olan 173 askerimizin mezarları vardır. Şehitliğimiz Biga'dadır.

Seyit Onbaşı Şehitliği ve Anıtı: Seyit Onbaşı, I. Dünya Savaşı'nın Çanakkale Cephesi'ndeki savaş kahramanlarından. 1909 yılında orduya katılır. Balkan Savaşı'nda yer aldıktan sonra, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Çanakkale Cephesi'nde topçu er olarak görev alır. Çanakkale Savaşları sırasında Seyit Onbaşı'nın bulunduğu Rumeli Mecidiye Tabyası'ndaki vinç arızalanır. Bunun üzerine her biri 275 kg. olan top mermilerini üç kez kendisi namluya yerleştirir ve İngiliz Ocean Gemisi'nin mürettebatı tarafından terkedilmesi ile sonuçlanacak hasara yol açar. Daha sonra komutan bir kez daha mermiyi kaldırmasını ve resminin çekilmesini ister. Ancak Seyit Onbaşı mermiyi kaldıramaz. Komutan, "Oğlum, o zaman nasıl kaldırdın" diye sorunca; Seyit Onbaşı "Komutanım aynı hale girelim, gene kaldırayım." demiştir. Bunun üzerine tahta bir mermi yapılır ve resim öyle çekilir. Yani resimdeki mermi sahici değil, tahtadır. 1918 tarihinde köyüne döndükten sonra, eski uğraşı olan ormancılık ve kömürcülüğe devam eder.

Çanakkale Şehitleri Anıt Şehitliği: Vatan, namus, din uğruna canlarını vermek pahasına imparatorluğun dört bir yanından Trablusgarp, Cezayir, Silistre, Şam, Selanik, İskodra, Kudüs, Üsküp'ten gelen, kahraman şehitlerimiz adına Mayıs 1992'de yapımı tamamlanan bu şehitlikte 600 şehidimizin adları vardır.

Morto Koyu: Seddülbahir'den Alçıtepe'ye gidiş yolu üzerinde büyük çarpışmalar sonucu düşmana ağır kayıplar verdiren Morto Koyu görünür. Burada Goliath ve Cornwallis adlı İngiliz zırhlıları, hedefini bulan 3. torpidomuz nedeni ile 60 metre derinliğe, yüzlerce mürettebatıyla birlikte gömülmüştür. Çok fazla ölüme neden olan bu yere Morto (ölü) Koyu denmiştir.

Mehmetçiğe Derin Saygı Anıtı: Kanlısirt'a çıkarken sağ taraftadır. 1995'te yapılmıştır. Kanlısirt'ta yapılan siper muharebelerinde süngü taarruzu devam ederken 8 - 10 m. mesafeli olan Türk ve düşman siperleri arasında şehit, ölü ve yaralıları toplama antlaşmaları yapılır. Bir süre sonra sakin olan sahaya Mehmetçimiz ıstırap çekmekte olan Anzak subayını bir ana şefkatiyle kucaklar ve düşman siperleri üzerine bırakarak geri döner. O kahraman Mehmetçiğin cesareti, insan sevgisi, centilmenliği günlerce savaş alanlarında konuşulmuştur.

Mehmet Çavuş Anıtı: Mehmet Çavuş ve takım arkadaşlarının üstün başarıları sonucunda bu tepe kahramanca savunulabilmiştir. Bu tepe onların anısına "Cesarettepe" olarak anılır.

Conkbayırı Anıtları: Çanakkale Savaşı'nın en kanlı cephelerinden birinin cereyan ettiği mekandır. Düşmanın almak için çok uğraştığı bu stratejik nokta, nice mücadelelere şahit olmuştur. 25 Nisan'dan itibaren düşmanın buralara doğru başlattığı acımasız saldırı, tam 9 Ağustos tarihine kadar sürmüştür. Bu tarihte Conkbayırı hattında durdurulan düşman bir daha ilerleme fırsatı elde edememiştir. Conkbayırı sırtlarında meydana gelen bu çarpışmalarda verdiğimiz şehit 9200'dür. Düşmanın kaybı ise 12.000'dir.

Conkbayırı'nda 3 adet Türk Anıtı bulunmaktadır. Bu anıtların en yenisi Yeni Zelanda Anıtı'nın hemen yanında bulunan bronzdan yapılmış Atatürk heykelidir. Bu heykelin kaide kısmında, Albay Mustafa Kemal'in, 10 Ağustos 1915'te yapılan Conkbayırı Süngü Taarruzu'nu yönetirken bir şarapnel parçasının göğsüne isabet etmesi ve kalbinin üzerinde bulunan saatinin parçalanması olayı, bizzat kendi ağzından anlatılmaktadır.

Kanlısirt: Kabatepe-Conkbayırı yolu üzerinde bir yazıt vardır. Yazıtta şunlar yazılıdır:

"Anzak Kolordusu, 6 - 7 Ağustos 1915'te Anafartalar Bölgesi'ne çıkarma yapan 9. İngiliz Kolordusu'nun hedefine ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla 19. ve 16. Tümenler'in savunduğu Arıburnu Cephesi'ndeki Türk kuvvetlerini yerinde tutmak için taarruz etti. 16. Tümen birlikleri çok çetin geçen çarpışmalarda 1520 şehit, 4750 yaralı vermesine rağmen Kanlısirt'ı kahramanca savundu."

Bu yazıtın hemen karşısında, denize kadar olan yer Kanlısirt'tır. Burada yapılan çetin savaşlarda 10.000'e yakın şehit verilmiştir. Bu olaydan sonra buraya Kanlısirt adı verilmiştir.

Kemalyeri Anıtı: Conkbayırı'nın güneyinde, Kocatepe Köyü ile Kanlısirt arasında kalan ve Kabatepe dahil geniş bir bölgeyi gözetleme ve kontrol altında tutabilen Kemalyeri, Mustafa Kemal'in çıkarma başlayınca kadar araziye tetkik ve harita çalışması yaptığı yer, 26 Nisan - 17 Mayıs 1915 tarihleri arasında 19. Tümen komuta yeri olarak kullanılmış olup, Arıburnu Muharebeleri buradan idare edilmiştir.

10 Mayıs 1915 günü burada bir çukurda harita ve arazi incelemesi yapan Mustafa Kemal'e o zamanki 3. Kor. Kur. Bşk. Kur. Yb. Fahrettin Bey (Altay) orada ne yaptığını sorar. Mustafa Kemal de cevaben bölgeyi incelediğini ve bulunduğu yerin ismini araştırdığını söyler.

Bunun üzerine Fahrettin Altay da, madem ki bir isim bulamadın, o halde buranın adı Kemalyeri olsun demek suretiyle buraya tarihi ismi vermiştir.

Kabatepe Arıburnu Sahil Anıtı: Takım Komutanı Asteğmen Muharrem adına Kabatepe sahiline dikilmiştir. Üzerindeki yazı şudur:

"27. Piyade Alayı'nın 8. Bölüğü'nden 1. Takım, 25 Nisan 1915 günü sabaha karşı Anzak Kolordusu'nun 1500 kişilik ilk kademesine ağır kayıplar verdirerek kıyının dik yamaçlarına sığınmak zorunda bırakmıştı."

İngilizce Türk Anıtı: Üzerinde Çanakkale Savaşları'ndan sonra 1934'te ölümlerini ziyarete gelen yabancı ailelere hitap etmek üzere Atatürk'ün kaleme aldığı şu satırlar yer almaktadır:

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız, huzur ve sükun içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar, gözyaşlarınızı dindiriniz, evlatlarınız bizim bağrımızdadır, huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar bu topraklarda canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”

YUSUFÇUK TEPE ANITLARI

1. Anıt:

Arıburnu Cephesi’ndeki Türk kuvvetlerini kuşatmak için 7 Ağustos 1915 günü Anafartalar Limanı’na çıkan düşman kuvvetleri gözetleme birlikleri karşısında İsmailoğulları ve Yusufçuk Tepeleri’ne kadar ilerlediler.

2. Anıt:

Anafartalar Grubu Komutanı Albay Mustafa Kemal’in komutasındaki Türk kuvvetleri 9 - 12 Ağustos 1915’te yapılan 1. Anafarta Muharebesi sonucunda düşman kuvvetlerini yenerek Kireçtepe ve Mestan Tepe hattına attı.

3. Anıt:

İki tarafın daha büyük kuvvetleri ile 21 - 22 Ağustos 1915 günü yapılan 2. Anafarta Muharebesi sonunda düşmanın Sivri Tepe ve Mestan Tepe hattında taarruz gücü kırıldı. Bu muharebelerde Türkler 8155 şehit, düşman 19850 kayıp verdi.

Kireçtepe Anıtı: 6 - 8 Ağustos 1915’te Gelibolu ve Bursa Jandarma Taburları’nın kahramanca çarpışan üç bölüğü, iki tugay gücüne ulaşan İngiliz kuvvetlerini Karakol Dağı ve Kireçtepe’de durdurup Anafartalar grubunun kuzey yanını korumuştur.

Büyük Kemikli Anıtı: 1915 yılının 25 Nisan sabahı Arıburnu’na, 6 - 7 Ağustos gecesinde Anafartalar Limanı’na çıkan düşman kuvvetleri, aylar süren muharebelerden sonra Gelibolu Yarımadası’ndaki Türk savunmasının geçilemeyeceğini anlayarak 20 Aralık’ta bu cepheleri boşalttı.

Akbaş Şehitleri Anıtı: 1915 yılında Çanakkale Savaşları’nda şehit olan 7. Tümen hatrasına Akbaş köyünde 1945 yılında yapılmıştır.

SAVAŞ KOMUTANLARI

Mustafa Kemal Paşa

Enver Paşa

Bronsart Paşa (Tuğg. Bronsart von Schellendorf)

Mareşal Liman von Sanders

Amiral Guido von Usedom

Amiral Souchon

Korg. Metren

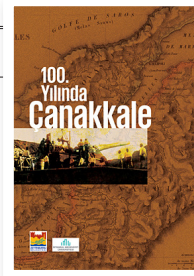

Weber Paşa
Tuğg. Yanyalı Esat Paşa (Korg. Bülkat) 1862 - 1952, Birinci Ferik
Vehip Paşa (Tuğg. Kaçi) 1877 - 1940, Ferik
Yb. Fahrettin (Org. Altay) 1880 - 1974
Mirliva Fevzi Paşa (Mareşal Çakmak)
Mirliva (Tuğg.) Cevat Paşa (Org. Çobanlı) 1871 - 1938
Yb. Selahattin Adil
Alb. Halil Sami - 1866 - 1925
Alb. Ahmet Fevzi
Bnb. Ohrili Kemal (Yb. Kemal Ohri)
Alb. von Sodenstern
Bnb. Carl Mühlmann
Alb. Hans Kannengiesser
Bnb. Hüseyin Avni
Alb. Nicolai
Alb. Hasan Askeri
Yb. Wilhelm Willmer
Yb. Wassilio
Bnb. Lierau
Alb. Heuck
Yb. Wehrle
Yb. Geehl
Mehmet Çavuş

ÇANAKKALE SAVAŞLARI İLE İLGİLİ KİTAPLAR

CİHAN, Prof. Dr. Ahmet
KARACAKAYA, Doç. Dr. Recep
KARAHASANOĞLU, Doç. Dr. Selim
YILMAZ, Doç. Dr. Fehmi
ÇİÇEK, Yrd. Doç. Dr. Talha
SUNAR, Yrd. Doç. Dr. Mert
100. Yılında Çanakkale
Sempozyum Tebliğleri
Zeytinburnu Belediyesi

ÖRENÇ, Prof. Dr. Ali Fuat
DÜZCÜ, Yrd. Doç. Dr. Levent
Birinci Dünya ve Çanakkale'de
Türk Donanması Fevzi (KURTOĞLU)
Zeytinburnu Belediyesi

YAVUZ, Cemil
Soğanlıdere
Zeytinburnu Belediyesi

OKUR, Ahmet
Sonkale Çanakkale
Zeytinburnu Belediyesi 2005

AYHAN, Aydın
Çanakkale... Ah! Çanakkale
İzmir, 2004, Şehitkale Yayıncılık

MOOREHEAD, Alan
Gelibolu'da
İstanbul, 2002, Doğan Kitap

ÜNAYDIN, Ruşen Şeref
Mustafa Kemal ile Mülakat
Ankara, 1981, Kültür Bakanlığı

AKIN, Hüseyin
Kastamonu'nun Çanakkale Kahramanları
İstanbul, 2007, Yarımada Yayıncılık

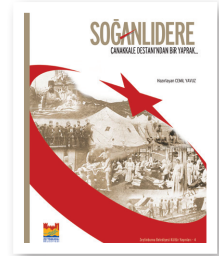
ÇULCU, Murat
Kanlısirt Günlüğü
İstanbul, 1997, Arba Yayınları

ÖZDEMİR, Mehmed Niyazi
Çanakkale Mahşeri
İstanbul, 1999, Ötüken Neşriyat

Aubrey Herbert
Devler Ülkesinde Devler Savaşı Çanakkale
İstanbul, 2005, Ataç Yayınları

VAKKASOĞLU, A. Vehbi
Bir Destandır Çanakkale
İstanbul, 2001, Nesil Yayınları

SÖNMEZ, Zümrüt
Savaşın Kadınları
İstanbul, 2007, Yarımada Yayınları

Mehmet Akif Ersoy

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya.
Ne hayasızca tahaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde - gösterdiği vahşetle "Bu: bir Avrupalı."
Dedirir-yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yahut kafesi!

Eski Dünyâ, Yeni Dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, tûfan gibi, mahşer mahşer.
Yedi iklimi cihânın duruyor karşına da;
Ostralya'yla berâber bakıyorsunuz: Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler, rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
Hani tâ'ûna da züldür bu rezil istilâ!
Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asil,
Ne kadar gözdesi mevcûd ise, hakkıyla sefil,
Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
Medeniyet denilen kahpe, hakikat, yüz­süz.
Sonra mel'undaki tahribe müvekkel esbâb,
Öyle müthiş ki: Eder her bir mülkü harâb.

Öteden saikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'makı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam;
Atılan her lağımın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müthiş tipidir: Savrulur enkaaz-ı beşer...
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara, vâdilere sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o namerd eller,
Yıldırım yayılımı tufanlar, alevden seller.
Veriyor yangını, durmuş da açık sinelere,
Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre.
Top tüfekten daha sık, gülle yağın mermiler...
Kahraman orduyu seyret ki bu tehlide güler!
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat iman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrından râm?
Çünkü te'sîs-i ilâhî o metin istihkâm.

Sarılr, indirilir mevkî'-i müstahkemler,
Beşerir azmini tevkif edemez sun-ı beşer;
Bu göğüslerse Hüda'nın ebedi serhaddi;
"O benim sun'-i bedi'im, onu çiğnetme!" dedi.
Asım'ın nesli... Diyordum ya... Nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.

Şühedâ gövdesi, baksana, dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa dünyada eğilmez başlar,
Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor,
Bir hilal uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyetler eder istîfâb.
"Bu, taşındır" diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçişem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvizeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtrana.

GEZİ NOTLARI

A series of horizontal dotted lines for writing, arranged in a large, light gray, curved frame that follows the shape of the page's design.